

Beslut

Datum 2024-06 -18

Dnr 2023:8098

Sida **1 (17)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av högstadiets undervisning om
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Bladins grundskola i Malmö kommun med Stiftelsen
Bladins skola som huvudman**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Bladins grundskola avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Stiftelsen Bladins skola har godkännande att bedriva grundskola 1–9 vid Bladins grundskola i Malmö kommun enligt Skolverkets beslut med diarienummer 43-2001:3574.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga ämnen i högstadiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Bladins grundskola den 17 maj 2024 samt genomförde digital intervju med rektorn den 21 maj 2024. Besöket genomfördes av utredarna Susanne Lindberg Åkerberg och Lena Johansson Kärr.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Bladins grundskola i Malmö kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utforma och samordna undervisningen inom kunskapsområdet så att de frågor som undervisningen tar upp kan belysas genom perspektiv från olika ämnen

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Bladins grundskola i Malmö kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 9 december 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

[kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se) Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8098) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande, aktuell och fördjupad undervisning visar att kunskapsområdet är återkommande i undervisningen i samtliga årskurser på högstadiet, vilket ger eleverna möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet. Undervisningen är uppdaterad och relevant med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet och lärarna ger eleverna möjligheter att samtala och reflektera kring aktuella frågor som har dykt upp.

Granskningen av ämnesintegrerad undervisning visar att sexualitet, samtycke och relationer tas upp i ett flertal ämnen, men lärarna samordnar inte sin undervisning så att frågor med koppling till kunskapsområdet kan belysas genom perspektiv från olika ämnen.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplat till kön och hedersproblematik. Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang. Lärarna uppmanar eleverna att leva sig in i och förstå andra människors situation och förmedlar betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen sker under former som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade. Det finns strategier i undervisningen för att skapa delaktighet och god samvaro så att alla elever oavsett könstillhörighet vill och vågar reflektera och samtala.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna bemöter utspel för intolerans och fördjupar frågorna i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att lärarna ger eleverna möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer samt delta i utvärdering av den. Detta ger möjlighet att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad undervisning
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är återkommande, uppdaterad och ger möjlighet till fördjupning

Granskningen av återkommande, aktuell och fördjupad undervisning visar att kunskapsområdet är återkommande i undervisningen under samtliga årskurser på högstadiet och att det finns en tydlig progression, vilket ger eleverna möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet.

Av såväl lärarintervjuer som elevintervjuer framkommer att lärarna behandlar moment som berör kunskapsområdet i olika ämnen och årskurser. Lärarna har en tanke om en progression och gör återkopplingar till det som gjorts tidigare i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Elever uppger i intervju att undervisningen blir mer fördjupande då olika ämnen eller teman först behandlas mer ytligt för att sedan bearbetas på djupet. Diskussioner och samtal blir mer utvecklande och perspektiven breddas. Samtidigt som kunskapsområdet är återkommande i samtliga årskurser framgår också att det i nuläget är extra stort fokus i årskurs 9, både utifrån att skolan just nu har kunskapsområdet som ett prioriterat utvecklingsområde och att vissa delar har skjutits upp med motiveringen att eleverna behövde mogna.

Vidare framgår att undervisningen är uppdaterad och relevant med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet. I intervju med elever framkommer att lärarna använder sig av nya begrepp, uppdaterade läromedel och aktuella artiklar. I intervju uppger lärare att de tar inspiration och exempel från samtiden för att hitta rätt uppgifter och exempel som möter eleverna där de befinner sig. Det kan exempelvis vara sådant som står i media eller förmedlas via nyhetsprogram. En lärare har exempelvis tagit upp den så kallade "snippadomen". Det framgår även att lärarna fångar upp vad eleverna pratar om samt vad de möter i vardagen och på sociala medier. I intervju med rektorn framkommer att de har pratat mycket på skolan om att "fånga frågan i flykten", vilket även framgår i intervju med lärarna att de strävar efter att göra. Undervisningen ger dessutom eleverna utrymme och möjligheter till samtal och reflektion kring sådant som rör kunskapsområdet.

Av granskningen framkommer vidare att lärarna vid behov använder annan kompetens för att bredda och fördjupa undervisningen. Såväl lärare som elever uppger i intervju exempelvis att en organisation som anses tillförlitliga och kunniga inom området ska komma till skolan och hålla en föreläsning för eleverna. Det framgår även att eleverna fått förbereda sig inför besöket inom såväl svenskundervisningen som på lektioner i naturorienterande ämnen genom att de exempelvis läst om organisationen samt tagit del av deras material. I intervju uppger lärare att planen är att det som kommer fram under besöket ska plockas in i undervisningen genom att samtal ska föras kring det som berördes och att eleverna ska göra en uppgift som knyter an till besöket. Det framkommer också att det pågår samtal om att det som kommer fram under besöket ska fångas upp i slutet av terminen i syfte att fördjupa vissa frågor eller områden ytterligare. Utöver det uppger elever i intervju att läraren i naturorienterande ämnen har informerat om ungdomsmottagningen och vilken hjälp man kan få där. Det framgår även att eleverna haft samtal med skolsköterskan som bland annat berört samtycke.

Ämnesintegrerad undervisning

Sexualitet, samtycke och relationer tas upp i ett flertal ämnen men undervisningen samordnas inte, därmed får eleverna inte en helhetsbild

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen, men lärarna samordnar inte sin undervisning på så vis att de frågor som undervisningen tar upp kan belysas genom perspektiv från olika ämnen. Eleverna ges därmed inte en helhetsbild av kunskapsområdet.

I intervju med lärare framkommer att kunskapsområdet behandlas såväl i svenska som engelska, musik, bild, teknik, matematik, franska samt naturorienterande och samhällsorienterande ämnen. Både lärarna och eleverna ger flera exempel såsom att eleverna diskuterar vänskap och kärlek i engelskan, empati och relationer på svenskan samt jämlikhet och samtyckeslagen på lektioner i samhällsvetenskapliga ämnen. Det framkommer också att lärarnas sätt att arbeta leder till att både fakta och värdegrund hanteras i undervisningen. Exempelvis så använder sig lärare av fakta som rör sexuell läggning, sätter den i relation till värdegrunden och för dialog med eleverna kring det. Ett annat exempel är att lärare för samtal med eleverna om kunskapsområdet i relation till kapitel ett och två i läroplanen. I intervju med elever framkommer att eleverna får undervisning om kunskapsområdet i ett flertal ämnen samtidigt men att det som görs i de olika ämnena inte kopplar i varandra. Det finns dock vissa undantag då eleverna någon eller några enstaka gånger har arbetat med ämnesövergripande arbeten inom kunskapsområdet, exempelvis i bild och svenska samt i samhällsorienterande ämnen och naturorienterande ämnen.

I intervju uppger elever också att den intensivsatsning som nu görs i årskurs 9 har bidragit till att vissa saker känns upprepande, att lärare kan ta upp samma sak i flera olika ämnen samt att vissa moment kan kännas framtvingande. Som exempel ger eleverna att de i några ämnen har arbetat med uppgifter som de upplever saknar tydlig koppling till ämnet. Lärarna uppger i intervju att de är medvetna om denna problematik och menar att det hänger samman med att detta är ett prioriterat utvecklingsarbete inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete men att de tänker sig att kunskapsområdet behöver få vara en naturlig del av den löpande undervisningen och inte något som ligger utanför eller känns onaturligt. Detta bekräftas i intervju med rektorn där det även framgår att lärare har viss tid avsatt till samarbete kring undervisningen om kunskapsområdet i och med att detta är ett av skolans prioriterade utvecklingsarbeten. I intervju uppger lärare dock att det inte är så stort fokus på samplanering utan mer på hur de ska tänka och hur de rent praktiskt kan arbeta med kunskapsområdet i sin undervisning. Det framkommer också att lärarna samverkar med lärare från två andra skolor men att de saknar tid och struktur för internt samarbete och i det även samplanering. Lärare uppger i intervju att de ser behov av och önskar att få arbeta mer ämnesövergripande för att få in mer olika perspektiv. I intervju med rektorn framgår att fokus i utvecklingsarbetet under detta år har varit på igångsättandet och samarbetet med de andra skolorna men att tanken är att arbetet under detta år ska mynna ut i en plan för arbetet med kunskapsområdet i alla ämnen. Det framkommer även att det rent schemamässigt finns goda möjligheter för lärarna att hitta samarbetsformer.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersproblematik

Granskningen visar att det ingår teman i undervisningen där eleverna får undersöka maktstrukturer kopplade till kön. Eleverna uppger exempelvis i intervju att de på tekniken har pratat om att kvinnor förr i tiden inte fick erkännande för sina uppfinningar. Det framkommer även att de haft samtal på musiken som exempelvis berört hur kvinnor benämns i rapmusik. I intervju med lärare framkommer att lärare bland annat för diskussioner med eleverna om skillnader mellan kvinnor och män i olika kulturer på olika platser i världen samt pratar om könsnormer i relation till studier, yrkesval, skolämnen, musikstilar och kläder.

Granskningen visar också att det i undervisningen ingår teman som rör maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare och elever berättar att de behandlar sådant innehåll i bland annat svenska och naturorienterande ämnen. Till exempel får eleverna delta i samtal och diskussioner som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. Utöver det har eleverna sett en film om ett uppmärksammat fall. Såväl elever som lärare uppger

också att undervisningen om hedersrelaterat våld och förtyck tar upp att det kan röra både flickor och pojkar samt att det kan förekomma i alla slags kulturer. Det framgår även att lärare tar upp sådant som rör oskuldsnormer, könsstämpning och omskärelse.

Undervisningen ger möjligheter till ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang

Av granskningen framgår att lärarna för samtal med eleverna om medier och olika bilder av vad som är manligt och kvinnligt samt mediernas budskap kring kroppsideal och sexualiserade bilder. Av intervjuer med lärare framgår även att undervisningen i svenska tar upp pornografi och att eleverna exempelvis får arbeta med artiklar som berör temat och att samtal förs kring förväntningar som finns på flickor respektive pojkar i pornografiska sammanhang och vilka följder det kan få. Lärare tar även upp att pornografi kan ge orimliga krav och förväntningar.

Undervisningen bidrar till att utveckla förmågan att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter samt betydelsen av samtycke

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna möjligheter att lära sig om och reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer.

Av lärar- och elevintervjuerna framgår att vikten av samtycke vid sex ingår i bland annat undervisningen i svenska, naturorienterande ämnen samt samhällsorienterande ämnen. Utöver det har skolsköterskan behandlat samtycke i samtal med eleverna. Av intervjuerna framkommer också att undervisningen behandlar vad samtycke betyder, sexualbrottslagstiftning och hur samtycke kan kommuniceras. Granskningen visar även att undervisningen om samtycke är återkommande under åren på högstadiet.

Vidare framkommer att teman som kärlek, vänskap, goda relationer och empati återkommer i flera ämnen. I intervju med lärare och elever framgår exempelvis att empati behandlas i svenska, engelska, musik, biologi och religion och att det bland annat görs genom att eleverna får läsa texter och böcker, föra samtal kring dem samt sätta sig in i hur de skulle göra, tänka eller känna om de vore någon av karaktärerna. Det görs också genom att samtal förs i ämnet musik i relation till musiksmak och respekt. Utöver det får eleverna delta i dilemmaövningar och temat har också behandlats i samband med ett prov. Lärare uppger i intervju att kärlek och vänskap bland annat tas upp på biologin och på engelskan och som exempel ges att lärare går igenom hur det känns när man är kär eller att samtal förs med eleverna utifrån läst litteratur. Det framkommer också att eleverna får reflektera över såväl trygga som otrygga relationer och att det exempelvis görs med hjälp av samtal utifrån texter i ämnet svenska. I intervju uppger lärare att teman som relationer och respekt också kommer in spontant i undervisningen utifrån det som sker i elevgruppen.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Det finns medvetna strategier i undervisningen för att alla elever oavsett kön ska kunna reflektera och samtala

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen sker under former som gör att alla elever oavsett könsidentitet ska kunna reflektera och samtala.

Lärarna uppger i intervju att de arbetar på olika sätt för att ge samtliga elever utrymme i klassrummet. Lärare tydliggör exempelvis vad undervisningen eller uppgiften ska beröra samt påminner eleverna om vad de behöver tänka på. Lärarna är även noga med placeringar i klassrummet samt har ett medvetet tank kring hur de tar upp vissa ämnen eller teman samt i vilka gruppkonstellationer eleverna ska jobba i. Lärarna ger också eleverna ett aktivt lärarstöd, cirkulerar runt bland eleverna samt låter elever skriva sina frågor eller svar. Utöver det anger lärarna att de använder flera olika metoder för att skapa bra samtal exempelvis nämner de en typ av samtal där deltagarna får utrymme att ge uttryck för och överväga egna och andras åsikter. Elever berättar i intervju att stämningen i klassrummet kan variera, att det oftast är lugnt men att det ibland kan bli hetsiga diskussioner. I intervju med lärare framkommer att vissa elever tycker om att diskutera, medan andra elever intar en mer inlyssnande roll. Lärare uppger också att oliktankande uppmuntras och att de är positiva till diskussioner där elever från olika kulturer med olika värderingar kan mötas och utbyta åsikter och perspektiv.

Det finns arbetssätt i undervisningen för att främja god samvaro i klassrummet

Av granskningen framgår att det finns förhållningssätt i klassrummet för hur arbetet med kunskapsområdet ska fungera och hur en samvaro med ömsesidig respekt inom gruppen ska se ut.

Av intervjuer med såväl elever som lärare framkommer att det finns tydliga regler och förhållningssätt för samvaron i klassrummet. Det handlar bland annat om ett öppet och tillåtande samtalsklimat där lärarna markerar vilka samtalsregler som gäller i arbetet med kunskapsområdet samt att lärarna delar in eleverna i olika konstellationer beroende på vad undervisningen ska behandla. Det framkommer också att undervisningen omfattar teman och frågor som kan vara känsliga eller utmanande för eleverna och att lärarna då tänker extra noga på hur de ska ta upp det. Som exempel ger lärarna att det kan röra sig om att eleverna har en annan bild, andra normer eller andra åsikter med sig hemifrån medan skolan förmedlar en annan och att det då gäller att föra diskussion kring det och stå upp för demokratiska värden utan att någon känner sig kränkt. För att trygga elever i känsliga frågor kan lärare även dela med sig av egna erfarenheter eller exempel utan att för den skull bli för privata eller personliga. I intervju med rektorn framkommer också att lärare vid behov kan få stöd av elevhälsan i att hantera svåra frågor. Utöver det kan lärare få hjälp av sin närmsta chef samt genom de samtal som förs med lärare från övriga skolor som deltar i skolutvecklingsarbetet kring kunskapsområdet.

Undervisningen synliggör och utmanar begränsande normer

Granskningen visar att lärarna verkar för att undervisningen om kunskapsområdet ska ha ett innehåll som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade.

Såväl lärarna som eleverna berättar att undervisningen berör olika könsidentiteter och sexuella läggningar. I undervisningen får eleverna exempelvis reflektera över hur normer som rör könsroller, könsidentitet och sexuell läggning kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme. Det framkommer bland annat att lärarna behandlar innehållet såväl i svenska som engelska, franska, matematik, teknik, bild, musik, naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen. Eleverna uppger exempelvis i intervju att de på lektionerna i svenska har haft mycket diskussioner om könsnormer samt skrivit krönika om hur det kan påverka människors handlingsutrymme. Det framkommer också att eleverna på lektioner i naturorienterande ämnen har pratat om sexuella läggningar och hur olika könsidentiteter kan påverka människors liv. Utöver det har eleverna bland annat sett en film där huvudpersonen tvingades välja mellan sin sexuella läggning och sin familj.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Värdegrundsfrågor fördjupas i undervisningen och det finns rutiner för att bemöta intolerans

Granskningen visar att det finns rutiner på skolan för hur lärarna ska bemöta utspel för intolerans eller destruktiva jargonger och normer bland eleverna exempelvis när eleverna får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervju med såväl lärare som elever framkommer att lärarna bemöter uttryck för intolerans direkt och exempelvis kopplar det till demokratins värderingar eller ber eleverna utveckla hur de tänker. Det framkommer även att lärare låter eleverna komma till tals samtidigt som de försöker se till att andra elever får uttrycka sina åsikter så att det kan bli mer nyanserat. Ett annat exempel är att lärare är tydliga med vad som gäller i samhället i stort och medvetandegör eleverna om vad som händer om man går utanför det. Det framgår också att lärarna agerar medvetet och situationsanpassat där vissa tillrättavisningar exempelvis sker enskilt och utanför klassrummet. I intervju uppger exempelvis elever att lärarna tar upp verbala konflikter med alla, medan gester tas enskilt med den som gjort det. Vidare framkommer att det sker ett övergripande arbete på skolan kring respekt, språkbruk och allas rätt att uttrycka sig och att det även plockas upp av lärarna i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Elevdelaktighet

Eleverna är delaktiga i planering, genomförande och utvärdering

Granskningen visar att lärarna ger eleverna möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer samt delta i utvärdering av den. Detta ger möjlighet att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val.

Av intervju med lärare och elever framkommer exempelvis att eleverna får skriva ner vad de vill veta eller lära sig om innan ett område startar. Lärare för även samtal med eleverna, låter dem ta del av planeringar och resonerar kring upplägg. Ett annat exempel är att lärare kan inleda ett nytt arbetsområde med att göra en tankekarta för att ta redan på vad elever kan och sedan göra en ny tankekarta då de arbetat klart med området för att få fram vad eleverna lärt sig. Utöver det lyfter lärarna in det som eleverna uttrycker spontant under lektionerna i undervisningen.

Det framgår också att lärarna gör eleverna delaktiga i utvärderingen av undervisningen och använder det som kommer fram för att justera eller planera vidare. Lärarna är även flexibla under arbetets gång och stannar upp vid vissa frågor utifrån elevernas kunskaper, behov och intressen.

Identifierat utvecklingsområde

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- utforma och samordna undervisningen inom kunskapsområdet så att de frågor som undervisningen tar upp kan belysas genom perspektiv från olika ämnen

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. I läroplanen framgår det även att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²

Av granskningen framkommer att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen, men samordnas inte på så vis att de frågor som undervisningen tar upp kan belysas genom perspektiv från olika ämnen. Eftersom lärarna inte samordnar sin undervisning tenderar även vissa moment att bli upprepande snarare än fördjupande. Genom att samordna sin undervisning och få kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till kan lärarna närma sig kunskapsområdet tillsammans, skapa en helhet för eleverna där olika ämnen bidrar med olika perspektiv som leder till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att samordna olika ämnesområden där olika ämnen bidrar med olika perspektiv. Arbetet kan med fördel kopplas samman med det arbete som redan görs inom kunskapsområdet. En viktig del i arbetet är även att det finns en tydlig ledning och styrning från rektorn samt att lärarna blir delaktiga i såväl planering som utvärdering. Skolverket har material som kan användas i detta [Skolverket Stöd-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer-i-undervisningen](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Susanne Lindberg Åkerberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ewa Mölleryd och Lena Johansson Kärr deltagit.

¹ Lgr22, avsnitt 2.8 *Rektorns ansvar*.

² Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper Riktlinjer*.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Ämnesintegrerad undervisning ger eleverna en helhetsbild

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.³

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁴ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁵

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁶ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁷

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.⁸

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår vidare att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.⁹

³ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁴ 1 kap. 4 § skollagen.

⁵ 1 kap. 4 § skollagen.

⁶ 1 kap. 5 § skollagen.

⁷ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

⁸ 2 kap. 25 § skollagen.

⁹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet*.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁰

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹¹

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹²

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges

¹⁰ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.*

¹¹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.*

¹² Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.*

möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹³

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.¹⁴ Avseende skolans mål uttrycks bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor.¹⁵ Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.¹⁶

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁷

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁸

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå

¹³ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.*

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden.*

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Mål.*

¹⁶ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

¹⁷ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

¹⁸ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper, Mål.*

utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁹

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁰

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²¹

Läroplanen innehåller kursplaner för varje ämne.²² Kursplanerna består av syfte och centralt innehåll samt kompletteras av betygskriterier eller kriterier för bedömning.

¹⁹ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper Riktlinjer*.

²⁰ Lgr 22, avsnitt 2.3 *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²¹ Lgr 22, avsnitt 2.8 *Rektorns ansvar*.

²² Lgr 22, avsnitt 5. *Kursplaner*.